

EEN ANDER GEZICHT VAN DE KERK

‘Geen andere kerk, maar de Kerk anders’ Het verhaal van basisgemeenschap ‘Het Veer’

In deze rubriek leggen we ons oor te luisteren bij mensen en gemeenschappen die op de grote landkaart van de Kerk op zoek gaan naar alternatieve wegen. Ze doen dat elk vanuit een eigen voorgeschiedenis en context. Hun verhaal is dus niet eenvormig, maar gediversifieerd. Een kenmerk dat overal terugkomt, is de kritische kijk op de mastodont-Kerk die zij te rechtlijnig vinden, te zeer bekommerd om de eigen hiërarchische structuur, te weinig sociaal bewogen, onvoldoende betrokken op het godsvolk, en niet meer bij de tijd. Anderzijds situeren zij zich uitdrukkelijk binnen de Kerk. Ze willen geen andere kerk, maar de Kerk anders.

22 februari 2015, 10 uur. In centrum Bethanië in Genk komen de deelnemers toe. Elke vierde zondag van de maand organiseert basisgemeenschap ‘Het Veer’ hier een liturgische viering. Het duurt even voor de aanwezigen hun plaats rond de tafel innemen. Je gaat niet zomaar samen vieren zonder elkaar eerst uitvoerig te begroeten. Het onthaal gebeurt vandaag zonder koffie of thee, maar met een glas water, symbool voor het thema van de dag: ‘De dorstigen laven’. Elke viering belicht een facet van het jaarthema, ‘de werken van barmhartigheid’, dat tijdens een studiedag van de gemeenschap op 30 juni vorig jaar werd toegelicht en bediscussieerd. Daar werden ook de taken voor het komende werkjaar verdeeld en de teams samengesteld die de verschillende vieringen voorbereiden.

ONTSTAANSGESCHIEDENIS

In de jaren '80 leeft in Genk een actieve groep priester-arbeiders die regelmatig samenkomen om hun inzet en spiritualiteit te bekijken en te vieren. Ze leggen het evangelie van de zondag op wat ze in de week hebben meegemaakt. Mensen op zoek naar alternatieve vieringen sluiten daarbij aan. De zondagsbijeenkomsten vinden plaats ten huize van een van de priester-arbeiders. Kenmerken zijn: vriendschappelijke omgang met elkaar, sterke betrokkenheid op de maatschappij, geloof dat aansluit bij het concrete leven van elke dag, verwoord in een verstaanbare taal.

In 1996 wordt onder impuls van organisaties als *Pax Christi, Rechtvaardigheid en Vrede*, het netwerk voor basisgroepen ... een nationaal ‘Kerkreferendum’ georganiseerd. Heel wat priesters en theologen verlenen hun medewerking. Het referendum draait onder meer rond vragen over de heelheid van de schepping, de plaats van de vrouw in de Kerk, ... Het is de bedoeling parochies en christelijke organisaties erbij te betrekken. Op 20 mei 1996 komen 15 mensen, onder wie de groep uit Genk, samen in Hasselt om het referendum ook in Limburg op gang te trekken. Geen gemakkelijke opdracht, omdat het bisdom zich afkeert en weigert mee te werken. De initiatiefnemers gaan dan maar infiltreren in parochies en lokale groeperingen. Het wordt een intens jaar met boeiende gesprekken en verrijkende inzichten, en met enorme inzet van velen. Maar er zijn ook zware ontgoochelingen: in kerkelijke kringen wordt het referendum van tafel geveegd, sommige organisaties worden onder druk gezet om afstand te nemen, en in *Kerk en Leven* van toen verschijnt een vernietigend artikel.

HET ANDERE GEZICHT VAN DE KERK

Om het referendumjaar af te sluiten komen de medewerkers een laatste maal samen in het Cultureel Centrum van Hasselt. Als een van de initiatiefnemers aangeeft dat het verhaal hier

eindigt, vragen enkele aanwezigen zich luidop af: ‘Waarom ermee stoppen? Gaan we weer de woestijn in of komen we nog eens terug naar de tent van de oase?’ De vraagstellers krijgen bijval en navolgers. Op 2 juni 1997 zijn ze met 22, van diverse pluimage, in de zaal van Bret-Gelieren in Genk – 8 geïnteresseerden zijn verontschuldigd. Ze besluiten door te gaan, met de kop in de wind. ‘We willen geen andere kerk, maar de Kerk anders’, wordt het adagio. De werkgroep krijgt de toepasselijke naam *Het andere gezicht van de Kerk*. Ze wil aandachtig blijven voor de vele plaatsen waar wordt samengekomen rond ‘strijd en inkeer’. Het mag geen elitaire groep worden. De band met de lijdende of werkloze mens, met de armen en de kleinen, hier en in de derde wereld, is een prioriteit. De groep plant vier samenkomsten om te vieren en een aantal bijeenkomsten om te ontmoeten en te leren, in een Bijbels Leerhuis met studiedagen rond een nieuw godsbeeld, het samenleven met de islam, diverse Bijbelse thema’s ... De *Werkgroep voor Theologie en Maatschappij* wordt het contactpunt voor vorming en begeleiding van medewerkers.

In de eerste nieuwsbrief van de prille basisgroep vergelijkt Rob Moens, dominicaan, de plannen met een droom ‘*van bevrijdend werken in een kerkgemeenschap die nog een cryptokerk is. Ze is er al op zoveel plaatsen, maar nog ondergronds. Ze komt niet in de kijker en heeft geen macht. De parabel van het huis op de rots moet de metafoor zijn: (...) een stevige ondergrond is nodig om ontgoocheling en ontmoediging op te vangen.*’

HET VEER

Na enkele jaren blijkt een Bijbels Leerhuis, met studiebijeenkomsten van een ganse dag voor nogal wat mensen te hoog gegrepen. Een beperkte leesgroep in de winterperiode komt in de plaats. Anderzijds wordt de frequentie van het aantal vieringen stelselmatig opgedreven: eerst van vier per jaar naar één om de twee maanden; daarna naar een maandelijks viering elke vierde zondag van de maand, met uitzondering van de zomervakantie. Op de ‘vrije’ zondagen kunnen mensen aansluiten bij hun parochie of elders hun licht gaan opsteken.

De gemeenschap krijgt ook een nieuwe naam: ‘Het Veer’. Geen toevallige keuze zoals blijkt uit onderstaande gelegenheidstekst van een van de medewerkers.

*Een bescheiden vaartuig,
'n Veer op de woelige stroom
van maatschappij en Kerk,
waar vaart het heen?
Is het veilig?
Zeker is dat het de oever
van de vaste zekerheden verlaten heeft.
Het vaart en zoekt een weg naar een open oever,
waar het project van de Ene
voor mens en samenleving
stilaan gestalte mag krijgen.
Wanneer Het Veer zal aanmeren, weten we niet,
maar de tocht zelf is belangrijk.
De opvarenden weten van het woord:
waar twee of drie samen zijn in naam van de Ene,
daar zal Zijn project beginnen,
hoe klein ook,
een nieuwe hemel en een nieuwe aarde.*

‘De groep blijft de joods-christelijke geloofstraditie opnieuw interpreteren en verstaanbaar maken’, zo lezen we elders. ‘Wij zijn erfgenamen van een ethisch visioen met kernwoorden als: trouw, barmhartigheid, solidariteit, liefde en vrede ... IK-ZAL-ER-ZIJN draagt ons en daagt ons uit om telkens opnieuw weg te trekken uit elk slavenhuis. Als groep zijn we geboren in een nest van sociaal engagement en concrete inzet overal te velde waar mensen ons oproepen.’

HET BROOD BREKEN

De maandelijkse zondagsvieringen zijn in handen van 18 voorgangers, gewijde en niet gewijde mannen en vrouwen, die met twee of meer de dienst leiden. Het geloof in de kracht van mensen die zich hiertoe geroepen voelen, is groot. Ze werken ook aan verdieping van hun Bijbelse en liturgische inzichten, bijvoorbeeld bij Paul De Witte in Leuven. De groep die verantwoordelijk is voor de viering, bereidt samen de teksten voor en zorgt voor de homilie bij het evangelie. Bij de voorbereiding worden telkens minder geschoolden betrokken. Zo groeien ook deze mensen in hun gelovige zoektocht en blijft het aspect ‘leerhuis’ toch altijd nog aanwezig. Dat geldt overigens ook voor wie hier komt meevieren: de teksten zijn sterk en Bijbels doordacht. Hier wordt de kerkganger niet onderschat.

Vandaag geeft de voorganger duiding bij het verhaal van de Samaritaanse vrouw. Het wordt een stevig uitgediepte toelichting bij het thema van de viering, een bemoediging voor mensen die ‘dorsten naar zuiver drinkbaar water, naar nieuw leven, naar verzoening en waarheid die bevrijdt.’

Na de homilie komen de voorbeden. Een aantal staat voorgedrukt op de velletjes die iedereen bij aanvang heeft gekregen. Maar er is ook ruimte voor persoonlijke en spontane intenties.

Dan wordt de tafel klaargezet en de wijn ingeschonken. Er is een glas voor iedereen. Ook de mandjes met stukken brood staan klaar.

Als tafelgebed wordt samen het lied ‘Groter dan ons hart’ gezongen. Het onzevader is op tekst van Seppe Yperman:

(...)

*Geef ons – en alle mensen – al wat er nodig is om te bestaan
tot morgen: brood, water, waardigheid, levensadem.*

*Als wij verzoening nastreven en schulden kwijtschelden,
laat ons dan Jouw vergeving ervaren.*

*Als wij op weerstand botsen, laat ons dan staande blijven
en verder gaan in vertrouwen op Jou.*

*En laat de macht van het kwaad nooit het laatste woord hebben,
want Jij bent onze hoop en onze kracht, vandaag en alle dagen. Amen*

Na de vredeswens wordt het brood gedeeld en de wijn gedronken. Een gelegenheid voor wie dat wil om een persoonlijke heilwens uit te spreken. De gemoedelijkheid, de hartelijkheid, de betrokkenheid gaan nu crescendo.

De viering wordt afgesloten met het slotgebed en de zending:

(...)

Dat wij perspectief mogen bieden op een beloftevol land dat voor ons ligt.

Dat onze bron niet zou opdrogen en we gesterkt blijven door Jezus en door elkaar.

Zo moge in ons en doorheen ons zichtbaar worden wat Gods bedoeling met ons is:

‘kiezen voor een rechtvaardige, vredevolle en verzoende wereld.’

*Overtuigd van ons engagement en trouw aan de belofte van God
die zich kenbaar maakt als ‘IK ZAL ER ZIJN VOOR U’,*

*willen we elkaar tot zegen zijn:
+ in de naam van de Vader, de Zoon en de Geest. Amen*

GEEN ANDERE KERK, MAAR DE KERK ANDERS

Opvallend hoe het stramien van het samenzijn grotendeels parallel loopt met een ‘normale’ eucharistieviering. Het is Rob Moens die destijds heeft aangeraden om bij het klassieke liturgische schema te blijven: *‘Het moet herkenbaar zijn voor wie hier komt binnenwaaien.’* Voor de groep is behoren tot de Kerk overigens een evidentie. Hier wordt geen nieuwe kerk uitgetest, maar oprecht gezocht naar een taal die trouw blijft aan het Bijbelse visioen én verstaanbaar is voor mensen vandaag. Jammer genoeg heeft de kerkelijke hiërarchie daar geen oren naar. In elk geval komt uit die hoek geen teken van sympathie of bemoediging, en officiële communicatiekanalen blijven afgesloten.

Nochtans klinkt de evangelische boodschap hier luid en oprecht. De liturgie bij het leven brengen en het sociaal programma (Matteüs 25) van de Blijde Boodschap uitdrukkelijk beleven, staan voorop. Huub Oosterhuis en mensen als Dorothee Sölle zijn inspirerende figuren. De gemeenschap is actief in Broederlijk Delen, in 11-11-11 en in vluchtelingenwerking, en ondersteunt projecten voor ontwikkelingssamenwerking in Palestina en Haïti. Daarvoor ontvangt ze jaarlijks subsidies van het Genks Comité voor Ontwikkelingssamenwerking, waarvan ze werkend lid is. De leden zijn op individuele basis werkzaam in diverse sociale bewegingen en projecten. De groep onderhoudt ook stevige contacten met de protestantse gemeenschap in Hasselt die ook een groot hart heeft voor kwetsbare mensen.

‘We zijn trots en gelukkig’, zegt een van de drijvende krachten van het eerste uur, ‘dat we deze stille maar diepgravende beweging al zoveel jaren mogen sturen in een richting waarvan alleen de Geest weet waar ze naartoe zal voeren. Wij willen een plek creëren waar we kunnen leren om steeds meer *“mens te zijn, weerbaar en kwetsbaar; een allermenselijkste mens”* (Hans Bouma).’

Guido CAERTS & Paula VEESTRAETEN

Het artikel is verschenen in *Golfslag* 9de jg., 2015, nr. 1, pp. 26-31.